

V Brně dne 30. srpna 2017

Poř. č. 2/2017

**Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k některým otázkám postupu státního zástupce při podávání návrhů a provádění domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor a pozemků**

---

**K některým otázkám postupu státního zástupce při podávání návrhů a provádění domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor a pozemků**

**I. Státní zástupce v návrhu na vydání příkazu k domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor a pozemků věnuje náležitou pozornost dostatečnému formálnímu a věcnému zdůvodnění provedení prohlídky jako neodkladného a/nebo neopakovatelného úkonu, pokud jsou dány podmínky neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu. Výslovně uvede, že se jedná o úkon neodkladný a/nebo neopakovatelný.**

**II. Termín realizace domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků se v návrhu státního zástupce na vydání příkazu k prohlídce zpravidla neuvádí. Je-li však termín realizace prohlídky v návrhu státního zástupce uveden, je třeba vzít v úvahu, že stanovení termínu musí obecně vycházet z podmínek a konkrétních důvodů neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti tohoto úkonu.**

**III. V návrhu státního zástupce na vydání příkazu k domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor a pozemků není třeba uvádět jména a příjmení policistů provádějících prohlídku.**

**IV. Nezúčastněnou osobu ve smyslu § 85 odst. 2 trestního řádu je třeba identifikovat nejen jménem a příjmením, datem narození, ale i uvedením zaměstnavatele, popř. instituce, kde tato osoba působí, aby bylo možno skutečně reálně posoudit, zda se materiálně jedná o nezúčastněnou osobu, splňující nezbytný požadavek nestrannosti.**

**V. Státní zástupce dbá na to, aby i v době provedení prohlídky byly dány podmínky neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu.**

Nejvyšší státní zastupitelství v souladu s § 12h odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státním zastupitelství“) provedlo u nižších státních zastupitelství potřebná zjištění se zaměřením na posouzení úrovně a účinnosti postupů státních zástupců souvisejících s návrhovou činností podle § 83 odst. 1 věta první a § 83a odst. 1 trestního řádu a s navazujícím prováděním domovních prohlídek nebo prohlídek jiných prostor a pozemků.

Některé poznatky zjištěné z předložených spisů krajských a vybraných okresních státních zastupitelství odůvodnily zpracování stanoviska ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k postupu státního zástupce při podávání návrhů a provádění domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor a pozemků.

## I.

### **K formálnímu a věcnému (materiálnímu) zdůvodnění provedení domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků jako neodkladného a/nebo neopakovatelného úkonu.**

Podle § 160 odst. 4 trestního řádu se za **neodkladný** považuje **úkon**, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Za **neopakovatelný** pak takový **úkon**, který nebude možno v řízení před soudem provést. V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován.

Za splnění podmínek uvedených v § 160 odst. 4 trestního řádu lze domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků vykonat před zahájením trestního stíhání [§ 158 odst. 3 písm. i), § 160 trestního řádu]. V této fázi trestního řízení není ze zákona možné takový procesní úkon provést jinak než jako neodkladný a/nebo neopakovatelný [srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 22. 5. 1997 sp. zn. III. ÚS 287/96, podle něhož lze v zásadě připustit, že za jistých okolností (skutečností dostatečně zřejmých) může mít domovní prohlídka (prohlídka jiných prostor a pozemků) v konkrétní věci za jistých okolností (skutečností dostatečně zřejmých) charakter neodkladného úkonu a že jako taková je **ex lege přípustná** (§ 83 odst. 1 al. 2 trestního řádu)].

Neodkladnost či neopakovatelnost zde může být **samostatným důvodem** pro provedení úkonu před zahájením trestního stíhání, nebo může splývat v **důvod jediný** [bez prohlídky nelze konkretizovat podstatu obvinění, hrozí zničení důkazu ze strany podezřelých osob, časový odstup zpravidla způsobuje oslabení hodnoty důkazu, atd., srov. náleží Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014 sp. zn. Pl. ÚS 47/13]. Neodkladnost úkonu nemůže být založena tím, že trestní stíhání dosud nebylo zahájeno, nýbrž musí se jednat o situaci, kdy ani zahájeno být nemohlo (náleží Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013 sp. zn. I. ÚS 4183/12).

Je-li domovní či jiná prohlídka prováděna jako neodkladný a/nebo neopakovatelný úkon, jde v takovém případě o zvlášť závažný zásah do ústavně zaručeného základního práva na domovní svobodu (čl. 12 Listiny základních práv a svobod – právo na ochranu obydlí), a proto také **rozhodnutí**, na jehož základě má být takový **úkon** proveden, musí být i z tohoto hlediska zvláštní závažnosti **přiměřeně a dostatečně zdůvodněn**. Za řádné zdůvodnění je možné považovat (jak již bylo výše uvedeno), pokud jsou skutečnosti, na základě nichž byla domovní prohlídka nebo prohlídka jiných prostor a pozemků považována za úkon neodkladný nebo neopakovatelný, uvedeny v podnětu policejního orgánu, v návrhu státního zástupce, v příkazu soudu i v samotném protokolu o provedení prohlídky.

Z rozhodovací činnosti Ústavního soudu je patrné, že Ústavní soud k posuzování **přiměřenosti odůvodnění** neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor a pozemků ve fázi prověřování požaduje nejen zdůvodnění této povahy úkonu, ale i to, aby **v policejním protokolu, v návrhu státního zástupce** na vydání příkazu k domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor a pozemků i v samotném **soudním příkazu** k těmto prohlídkám bylo **výslovně uvedeno, že se jedná o neodkladný či neopakovatelný úkon**.

I když postupně je patrný odklon od formalistického pojetí k požadavku **věcné či materiální neodkladnosti** (resp. splnění věcných důvodů pro neodkladnost a/nebo neopakovanost úkonu), která je seznatelná a odvoditelná ze **spisového materiálu, z průběhu trestního řízení a z charakteru samotné trestné činnosti** (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009 sp. zn. I. ÚS 3108/08 - *doktrína materiálního právního státu*, usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007 sp. zn. III. ÚS 1033/07), je třeba respektovat a postupovat podle plenárního nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014 sp. zn. **PI. ÚS 47/13**, který **zdůraznil význam označení a odůvodnění** určitého úkonu jakožto neodkladného a/nebo neopakovatelného. V odůvodnění citovaného plenárního nálezu Ústavní soud apeluje na orgány činné v trestním řízení, aby při postupu před zahájením trestního stíhání, který má vést k provedení domovní prohlídky jako úkonu neodkladného a/nebo neopakovatelného, v odůvodnění návrhu na jeho vydání či přímo v příkazu k domovní prohlídce, a v protokolu o jejím provedení, **preferovaly před toliko věcnými důvody, též odpovídající formální vyjádření toho, že se jedná o úkon neodkladný nebo neopakovatelný včetně jeho zdůvodnění** (bod 67).

Při tzv. **testu účinnosti trojí kontroly** neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti prohlídky (**policejní orgán-státní zástupce-soud**) je pro posouzení **ústavní konformity** daného úkonu **zásadní**, zdali policejní orgán podal řádně věcně i formálně odůvodněný návrh státnímu zástupci a ten pak soudci, přičemž všichni tito posuzovali příkaz k domovní prohlídce, resp. prohlídce jiných prostor a pozemků jako úkon, jehož neodkladnost, resp. neopakovatelnost je zachycena a prokázána ve spisovém materiálu.

Závěrem k významu **označení a odůvodnění** určitého úkonu (zde domovní či jiné prohlídky) jakožto neodkladného a/nebo neopakovatelného a respektování zásad **zdrženlivosti a proporcionality** zásahu do domovní svobody se uvádí:

1. Soud je před vydáním příkazu k prohlídce (§ 83 odst. 1, § 83a odst. 1 trestního řádu) povinen zkoumat, zda v posuzované věci jsou pro nařízení prohlídky splněny všechny zákonné podmínky, které je v odůvodnění příkazu k prohlídce povinen náležitě a zřetelně vyložit.

2. Jestliže je příkaz k prohlídce vydáván ve fázi objasňování a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je třeba v odůvodnění příkazu vysvětlit, proč jde o úkon neodkladný a/nebo neopakovatelný, a současně to uvést i v protokolu o prohlídce.

3. Odůvodnění a vyjádření povahy prováděného úkonu by mělo být z logiky věci obsaženo v návrhu státního zástupce na vydání příkazu k prohlídce, a to včetně konkrétních skutkových okolností, které tyto závěry opodstatňují. Skutečnost, že se jedná o úkon neodkladný a/nebo neopakovatelný, anebo naopak – že se o úkon zmíněného charakteru nejedná – je nanejvýš vhodné odůvodnit a výslovně uvést již v podnětu policejního orgánu.

V tomto směru bude nezbytné, aby státní zástupce v souladu se svými dozorovými oprávněními požadoval po policejním orgánu takové zdůvodnění povahy úkonu, neboť většina prohlídek je vykonávána v řízení před zahájením trestního stíhání právě jako úkon neodkladný a/nebo neopakovatelný a policejní orgán je natolik obeznámen se skutkovými okolnostmi, aby mohl státnímu zástupci podat přesvědčivé zdůvodnění nutnosti tento úkon provést.

4. Policejní orgán a státní zástupce, zejména ve fázi prověřování, je povinen posoudit nutnost provedení domovní prohlídky či prohlídky jiných prostor a pozemků i z hlediska **zásad zdrženlivosti, proporcionality a minimalizace zásahu do domovní svobody**, přičemž je povinen řádně zdůvodnit i to, že nelze hledaný důkaz opatřit jinými, méně invazivními prostředky (např. mimo jiné i z důvodu stěžovatelova postoje, který tyto věci sám nevydal).

Pro zvážení faktorů, které je třeba na základě skutkových okolností každého případu vzít v potaz při posuzování přiměřenosti zásahu do práva na respektování soukromého života v podobě domovní prohlídky či prohlídky jiných prostor a pozemků jsou významné okolnosti, za kterých byl příkaz vydán, zejména existence jiných důkazů; obsah a rozsah příkazu; závažnost trestného činu, v souvislosti s kterým byl příkaz vydán a zda existovalo důvodné podezření, že čin byl spáchán; způsob, jakým je prohlídka provedena, včetně přítomnosti nezávislých osob; a rozsah možných neblahých následků pro práci a pověst osob dotčených prohlídkou (ESLP *Smirnov proti Rusku*, stížnost č. 71362/01, viz též např. *Iliya Stefanov proti Bulharsku*, stížnost č. 65755/01).

5. Za situace, že policejní orgán ve svém podnětu a státní zástupce ve svém návrhu na provedení prohlídky všechny výše uvedené požadavky splní, avšak soud v příslušném příkazu této povinnosti nedostojí, **lze doporučit** – za předpokladu, že to časové a taktické okolnosti či možnosti umožňují – aby byl **návrh** na vydání příkazu k domovní prohlídce nebo prohlídce jiných prostor a pozemků u soudu **zopakován** s připomenutím jeho zákonných povinností a poukazem na odpovídající judikaturu Ústavního soudu.

---

Návrhy státních zástupců na vydání příkazu k domovní prohlídce podle § 83 odst. 1 trestního řádu nebo příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků podle § 83a odst. 1 trestního řádu, v nichž je výslovně poukázáno na neodkladnost a/nebo neopakovatelnost navrhovaného úkonu a respektování zásad zdrženlivosti a minimalizace zásahu do domovní svobody – **příklady dobré praxe:**

*„Příkaz k domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor a pozemků je navrhován jako neodkladný úkon ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu, neboť z hlediska zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání konkrétní osoby. V případě nezajištění finanční hotovosti bezodkladně před zahájením trestního stíhání hrozí, že tato bude ukryta na neznámém místě či s ní bude naloženo jinak, aby byl zastřen její původ z trestné činnosti. Ve vztahu k hledaným důkazním prostředkům hrozí, že tyto by v případě zahájení trestního stíhání obviněné mohly být zničeny. Konečně pro zahájení trestního stíhání nebyla doposud zjištěna trestná činnost podezřelé v očekávaném větším rozsahu. **Pokud se soud s důvodností navrhovaného úkonu ztotožní, prosím laskavě, aby důvody neodkladnosti úkonu byly v souladu s částí judikatury Ústavního soudu vyjádřeny v odůvodnění vydaného příkazu.**“ (OSZ Plzeň-město sp. zn. 2 ZT 339/2009, 1 ZT 720/2015 a 1 ZN 12023/2015).*

*„Provedení zde navrhované prohlídky jiných prostor a pozemků – tzn. prohlídky předmětného vozidla – je nutné považovat za neodkladný úkon. Zároveň se jedná o úkon reálně nenahraditelný, neboť důkazní hodnotu věcí, jejichž zajištění se při provedení této prohlídky důvodně očekává, nelze v současné době a ani do budoucna v tomto trestním řízení, tak aby došlo k náležitému objasnění této trestní věci, prakticky nahradit žádným jiným úkonem, který by byl šetrnější k ústavně zaručeným právům dotčených osob. Zároveň je nutné poznamenat, že tuto prohlídku zde nelze odkládat na pozdější dobu, neboť do současné doby není přesně zjištěno, v jakém množství, kdy a kde si podezřelý opatří další pervitin příště a do budoucna by zde reálně hrozilo zničení možných důkazů. Zde v souhrnu uvedeném je tedy plně odůvodněna neodkladnost zde navrhované prohlídky jiných prostor a pozemků – předmětného vozidla. Neodkladnost zde navrhované prohlídky pak dále pramení i z nutnosti důkazně podpořit dosavadní výsledky prověřování před případným zahájením trestního stíhání v této trestní věci.“ (KSZ Brno sp. zn. 8 KZN 1038/2015).*

## II.

Nejvyšší státní zastupitelství v rámci postupu podle § 12h odst. 1 zákona o státním zastupitelství zjistilo, že ve většině spisů, u nichž bylo prováděno potřebné zjišťování poznatků, podněty policejních orgánů a návrhy státních zástupců na vydání příkazu k prohlídce obsahují i předpokládaný termín (datum) realizace prohlídky, a že soudy tento termín ve svém příkazu uvádějí.

Ve vztahu k tomuto poznatku je třeba připomenout, že i **stanovení** předpokládaného data realizace prohlídky musí být **poměrováno důvody** neodkladnosti pojímané ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu. Není proto možné termín realizace prohlídky určit s velkým časovým předstihem, stejně jako ani při reálně stanoveném termínu

není možné odhlédnout od potřeby v každé fázi řízení zkoumat, zda jsou stále **dány podmínky** neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti takového úkonu, jakož i zda je tento úkon v souladu se **zásadou zdrženlivosti** (přiměřenosti). Jinými slovy řečeno, pokud soud vydá příkaz k prohlídce, v němž je stanoven termín realizace této prohlídky, policejní orgán je oprávněn prohlídku provést až po ujištění, že i v době realizace jednak trvají zákonné podmínky pro provedení tohoto úkonu a jednak, že jsou stále dány důvody neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti úkonu.

Podle názoru Nejvyššího státního zastupitelství **není** stanovení termínu realizace domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků **obligatorní náležitostí** podnětu policejního orgánu, návrhu státního zástupce ani příkazu soudu; předpokládaný okamžik realizace však musí obecně vycházet z podmínek a konkrétních důvodů neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti úkonu. Stejně tak v opačném případě, tedy pokud termín realizace prohlídky je v soudním příkazu uveden, musí být respektován vždy v návaznosti na **aktuální posouzení** podmínek neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti a současně přiměřenosti úkonu. Vždy by v zásadě měly být akceptovány podmínky soudu, i co se termínu provedení týče. Pokud prohlídku nelze v určeném termínu realizovat, je třeba podat nový návrh se zdůvodněním, proč nebylo možno prohlídku provést.

**Stanovení termínu realizace prohlídky je tedy třeba přizpůsobit povaze očekávaného úkonu. Pokud je tedy v návrhu státního zástupce na vydání příkazu k prohlídce uveden i termín realizace prohlídky, je třeba vzít v úvahu, že jeho stanovení musí obecně vycházet z podmínek a konkrétních důvodů neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti tohoto úkonu. Současně však musí příslušný orgán přípravného řízení, který prohlídku provádí, zkoumat, zda jsou dány podmínky neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu i v době provedení prohlídky. Podmínky neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti se vztahují především k okamžiku vlastního provedení úkonu, nikoliv k době rozhodování o jeho povolení soudem (viz bod V. tohoto stanoviska).**

### III.

Orgánem vykonávajícím domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků je zásadně vždy **policejní orgán**. Policejní orgán je pak blíže vymezen v § 12 odst. 2 trestního řádu.

Policejní orgán prokazuje oprávnění k výkonu prohlídky písemným příkazem k prohlídce. Příslušnost k policii prokáže policejní orgán, resp. osoba služebně činná v policejním orgánu, např. služebním průkazem či odznakem policie (§ 12 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů).

Policejní orgán, který má prohlídku vykonat, musí být v soudním příkazu řádně identifikován tak, aby bylo z něj patrné, který věcně a místně příslušný policejní orgán má prohlídku vykonat. V tomto ohledu přesnou identifikaci policejního orgánu obsahuje již návrh státního zástupce na vydání soudního příkazu, který vychází z příslušného podnětu policejního orgánu.

Skutečnost, že domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků fyzicky vykonal k tomu určený policejní orgán, vyplývá tedy nejen ze soudem vydaných příkazů, kde je tento policejní orgán identifikován v záhlaví příkazů stejně jako trestní řízení, v němž jsou tyto příkazy vydávány, ale i z následně vypracovaných protokolů o jejich provedení. Stejně tak tato skutečnost bude patrna z návrhu státního zástupce na vydání příkazu k prohlídce.

Řádná identifikace policejního orgánu v soudním příkazu k prohlídce však nezahrnuje uvádění konkrétních jmen a příjmení policistů vykonávajících prohlídku. Proto v **návrhu státního zástupce na vydání příkazu k domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor a pozemků není třeba uvádět jména a příjmení policistů provádějících prohlídku.**

**Uvedení jména a příjmení policistů, kteří budou provádět domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků, není obligatorní náležitostí návrhu státního zástupce na vydání příkazu k prohlídce ani příkazu k prohlídce.**

#### IV.

K zabezpečení objektivitu výkonu domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků<sup>1</sup> je třeba přibrat osobu, která není na věci zúčastněna (§ 85 odst. 2 trestního řádu). Nezúčastněnou osobou by tedy měla být osoba, která není na trestním řízení ani na samotné prohlídce a jejím výsledku nijak zainteresována a v případě nutnosti by měla a mohla být vyslechnuta jako svědek průběhu a výsledku prohlídky.

U nezúčastněné osoby se předpokládá skutečná a psychická nezúčastněnost ve vztahu ke všem podstatným okolnostem, jimiž by průběh jí potvrzované skutečnosti mohl být negativně ovlivněn. **Aby bylo možno skutečně reálně posoudit, zda se materiálně jedná o osobu splňující nezbytný požadavek nestrannosti, který zákon při výběru vhodné osoby má na mysli, je třeba v protokolu o provedení prohlídky tuto osobu náležitě identifikovat, a to nejen jménem a příjmením, datem narození, ale i uvedením zaměstnavatele, popř. instituce, kde tato osoba působí (zastupitel obce, student, městský strážník, apod.).**

Policejní orgány někdy přistupují k tomu, že jako nezúčastněnou osobu přiberou policistu z jiného útvaru či civilního zaměstnance Policie ČR, popř. městského strážníka. Ačkoliv takový postup nelze zcela vyloučit či jej považovat za nezákonný (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2013 sp. zn. 7 Tdo 1539/2012, podle něhož „v trestním řízení může vystupovat jako nezúčastněná osoba při domovní prohlídce i strážník městské policie“), není však řešením zcela ideálním

---

<sup>1</sup> Vzhledem k tomu, že plenární nález Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 3/09 pokládá zásah do lidských práv a základních svobod realizovaný prohlídkou jiných prostor a pozemků za srovnatelný s obdobným zásahem vyplývajícím z domovní prohlídky, by se právní úprava v § 85 odst. 2 trestního řádu mohla, resp. měla použít analogicky i ve vztahu k prohlídce jiných prostor a pozemků.

právě z pohledu dodržení požadavku nezúčastněnosti osoby na úkonu a splnění předpokladů nestrannosti, kladené zákonem na nezúčastněnou osobu.

## V.

Otázkou taktiky vedení trestního řízení je kde a kdy orgány činné v trestním řízení domovní prohlídku nebo prohlídku jiných prostor a pozemků provedou, samozřejmě za předpokladu, že soud návrhu státního zástupce na vydání příkazu k těmto prohlídkám vyhová.

Jak již bylo výše uvedeno, **stanovení** předpokládaného data realizace prohlídky musí být **poměřováno důvody** neodkladnosti pojmáné ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu a v **každé fázi řízení** zkoumat, zda jsou stále **dány podmínky** neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti takového úkonu, jakož i zda je tento úkon v souladu se **zásadou zdrženlivosti**. Uvedený požadavek je zejména třeba respektovat za situace, kdy prohlídka označená za neodkladný a/nebo neopakovatelný úkon není realizována orgány přípravného řízení bezprostředně po vydání soudního příkazu, ale až s určitým časovým odstupem. **I v době provedení prohlídky musí být totiž dány podmínky neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu a příslušný orgán přípravného řízení, který prohlídku provádí, musí zkoumat, zda jsou dány tyto podmínky i v době provedení prohlídky.**

Toto stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů bylo vydáno podle § 12 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší státní zástupce:  
JUDr. Pavel Zeman v. r.